

Tartu Kunstmuuseum

10. IV–31. V 2015

Kunstnikud: Anna Hints, Madis Kats, Kiwa, Erkki Luuk, Martiini, Barthol Lo Mejor, Taavi Piibemann, Tanel Rander, Martin Rästa, Toomas Thetloff, Jevgeni Zolotko.
Kuraator: Kaisa Eiche.

Tartu Art Museum

10. IV–31. V 2015

Artists: Anna Hints, Madis Kats, Kiwa, Erkki Luuk, Martiini, Barthol Lo Mejor, Taavi Piibemann, Tanel Rander, Martin Rästa, Toomas Thetloff, Yevgeny Zolotko.
Curator: Kaisa Eiche.

“Miski pole olulisem kui see lause”

Indrek Grigori põhjalik güdituur näitusel “Unistuste linn. Tartu tekstikunst 2002–2015”.

“Tartu 88”

Tartu Kunstmuuseumis külaliskuraatori Kaisa Eiche kureeritud tekstikunsti näitusest rääkimise muudab keeruliseks asjaolu, et näituse sisulisi valikuid mõjutanud motivatsioon ei ole selge. Ühelt poolt on tegemist muuseumi tellimusega kuraatorile arhiiviprojekti “Tartu 88” raames, mille eesmärk on muuseumi kodulehel oleva tutvustuse kohaselt luua teaduslikult läbitöötatud arhiiv, mis täiendaks muuseumi varasemaid materjale. Sealjuures on oluline roll näitustel ja avalikel üritustel, et muuta kogumisprotsess nähtavaks ja kättesaadavaks. “Unistuste linn” on arhiiviprojekti kolmas näitus, kuid selle suhet arhiiviprojekti iseloomustab piltlikult “Tartu 88” positsioon näituse infograafikas, kus see on samaväärne Eesti Kultuurkapitali toetusega – ehk sisuliselt null.

Kui sarja esimene näitus, Tartu galeriimaastiku ajalugu kaardistanud “Kostabid ja kampsunid. Tartu näitusepaigad 1990–2014”¹ esitas publikule võrdlemisi selge ülevaate arhiivi kogutud materjalist ja võis väita, et tegemist on – selgemalt kui muuseumis tavaliselt – kunstiajaloolises tähenduses uurimuslikku laadi näitusega, siis juba teine arhiivinäitus “Tüüpilised indiviidid. Tartu grafiti ja tänavakunst 1994–2014”² oli küll oma sõnastuses endiselt keskendunud kogumisele ja kontseptualiseerimisele, ent näitusena iseseisvalt – ilma saatva trükiseta – kõnevõimetu ning arhiivi kogumise ja selle teadusliku läbitöötamise eesmärkidega väga lõdvalt seotud. “Tartu 88” arhiiviprojekti värskeim näitus “Unistuste linn” loobub otseselt arhivaarse materjali esitamisest ekspositsioonis aga täielikult. Sellele küljele projektist viitavad veel vaid Erkki Luugi ja Martiini vitriinis eksponeeritud teosed kui muuseumile omase meediumiga mängivad installatsioonid. Igas muus mõttes ei erine ekspositsioon mitte millegi poolest tavapärasest kunstiloolist nähtust kaardistavast näitusest, olgu siis mistahes muuseumis või galeriis.

Et projekt arenemise käigus algsest plaanist kaugeleb ja muundub, on ootuspärane ja tihti ka tervitatav, kuid praegu näib “Tartu 88” olevat justkui iseendale jalgu jäänud. Tegemist peaks olema nii vaatajate kui kuraatorite tähelepanu arhiveerimisele koondava sarjaga, ent samas näivad

“Nothing is more important than this sentence”

Indrek Grigor takes us on a thorough guided tour of the exhibition “City of Dreams. Text Art in Tartu 2002–2015”.

“Tartu 88”

It is not easy to discuss the text art exhibition at Tartu Art Museum curated by guest curator Kaisa Eiche, since her motivation for certain choices when it comes to the content of the show are difficult to trace. On the one hand, the museum commissioned it as part of their curatorial archive-based project “Tartu 88”, the aim of which is to create a thoroughly researched archive that would contribute to the museum’s earlier selections, as the museum’s website states – an important role this exhibition and its public events should therefore perform is to make the process of collecting visible and understandable. “City of Dreams” is the third exhibition in the archive-based series, yet its engagement with the archival project is equal to the position of “Tartu 88” in the show’s information graphics and the amount of financial support it received from the Estonian Cultural Endowment – basically zero.

If the first show “Cardigans and Kostabis: Tartu Exhibition Sites 1990–2014”¹ presented the audience with a rather clear overview of the materials collected in the archive, and it could be said it was – more clearly than in most museums – an exhibition based on art historical research, the second archive-based exhibition “Typical Individuals. Graffiti and Street Art in Tartu 1994–2014”² was unable to communicate itself to the audience without the accompanying text, even though the curator’s statement did focus on collecting and conceptualising, and it had very little to do with the project’s overall goals of composing an archive and researching it. The latest show in the archive-based “Tartu 88” project, “City of Dreams” does not include any archival materials in the exhibition at all. This aspect of the project is only referred to through the work of Erkki Luuk and Martiini, which are shown in a display case, and as such play with a medium typical of museums. In every other sense the exhibition is no different to any other show mapping art history, in whichever gallery or museum.

The fact that projects often go beyond their expected scope and take on new characteristics is no surprise and is often beneficial; however, in this case it seems as if “Tartu 88” keeps tripping over itself. It should be an exhibition series that draws

kuraatorid teadlikult hoiduvat arhivaarsest süstemaatilisusest ning lähtuvad oma valikutes kunstinäitustele tavapärasest esteetilisest rõhuasetusest. Kuid ükskõiksus sarja kui näitust struktureeriva ühiku suhtes põhjustab soovimatuid tüsistusi: “Tüüpiliste indiviidide” puhul oli ilmne, et kuraator Marika Agu, kes oli varem kureerinud suurejoonelise tänavakunstinäituse Y-galeriis ja oli vahetult enne arhiiviprojekti Tartu Kunstimuuseumis toimunud näituse “Kas me sellist muuseumi tahtsimegi?”³ raames eraldi saali *stencil*-kunstnikel katta lasknud, seisis vastamisi ohuga iseend kordama hakata. Praegu ainsat riikliku muuseumi kogusse kuuluvat tänavakunstnik Edward von Lõnguse teost oli samuti eelneva aasta jooksul juba kaks korda Tartu Kunstimuuseumis eksponeeritud,⁴ seega tuli leida uus lähenemisnurk. Vajaduse tänavakunsti näitust teha kirjutas seega ette sari oma süsteemses, mitte muutus tänavakunsti-*scene*’il vms. Näituse lahendamine “Tartu 88” esimese näituse eeskujul arhiivina oleks samas aidanud alal hoida sarja nägu ning pakkunud ka märksa parema temaatilise joone näituse kooshoidmiseks kui kuraatori poolt valitud tänavakunstniku ja flanööri vaheliste paralleelide otsimine – mis näib tööpoolest töötavat 1990. aastate grafitikunstnike puhul, ent ei tundu enam kandva mudelina tänapäevaste autorite ja praktikate kirjeldamisel.

Sama oksa taha komistab ka “Unistuste linn”. Tänavakunst on Tartu tekstikunsti olulisim või vähemalt nähtavaim osa. Graffiti ja *tag*’ide kujul on tänavakunst ka traditsiooniliselt tekstikeskne, ent Tartu *stencil art* on algusest peale olnud lausa kirjanduslik. Ja seda mitte ainult otseste tekstiliste tsitaatide kujul (valged tahvlid pikkade tsitaatidega kirjandusklassikast on Tartus võrdlemisi levinud), vaid ka visuaali valikus: Anton Hansen Tammsaare, Lydia Koidula, Robert Walser, “Väike prints”, Arno ja Toots, “Keisri uued rõivad” jne. Kuid kõik selle on kuraator Kaisa Eiche tekstikunsti näituselt välja jätnud ning tundub, et see on sündinud just seetõttu, et tänavakunst on üleekspluuteeritud. Antud näitusekomplekti kontekstis on see mõistetav valikupõhimõte, kuid tänavakunsti eiramine Tartu tekstikunsti olemust ja kujunemist lahkas kuraatoritekstis mõjub juba sisulise moonutusena. Kui “Tartu 88” näitused oleksid allunud sarja teemast ja järgneva loogikast tingitud paratamatu korduse, ent ka seoste loomise ja teineteise täiendamise loogikale kui näitust struktureerivale põhimõttele, oleks nähtuste ühisosa, millest praegu üritatakse vaikida, muutunud sisuliseks väärtuseks.

Osakond

Kuraator Eiche märgib õigusega, et suurt osa näitusel osalevaid kunstnikke seob märksõnana Tartu Kõrgema Kunstikooli fotoosakond; sealjuures seob see osakond ka kuraatorit näitusele valitud kunstnikega. Kuid veelgi suuremat hulka näitusega seostatavaid nimesid (mitte ainult osalevaid kunstnikke, vaid ka näituse tinglikus lugemissaalis esindatud autoreid) ühendab Tartu Ülikooli semiootika osakond: kõige muu hulgas ühendab see ka nimetatud fotoosakonna karismaatilist professorit Peeter Linnapit, näituse kuraatorit ja siinkirjutajat. Päritolu seletab ka Tartu tekstikunsti üht olulist külge – akadeemilisust. Akadeemilisus muudab Tartu tekstikunsti oma formaadivalikus pigem traditsiooniliseks, sest ei toimu mitte teksti inkorporeerimist kujutavasse kunsti, vaid keele (väga laias strukturalistlikus tähenduses) süntaksi lagundamine ja kõne semantiliste omadustega mängimine.

Selle hoiaku mitte tingimata parimaks, aga piltlikumaks näiteks kõnealuse väljapaneku raames on Kiwa “Tähestik

the focus of both the audience and the curators to the archives, yet the curators seem to be avoiding a systematic approach to the archives and as usual base their choices on aesthetic preferences. So their unwillingness to consider the theme of the series as a structuring guideline causes unwanted complications: when it comes to “Typical Individuals” it was clear that the curator Marika Agu who had recently curated a notable street art exhibition at Y-Gallery and had just commissioned a display from stencil-artists for the exhibition “Is This the Museum We Wanted?”,³ faced the danger of repeating herself. Currently, the only work in the collection of the national art museum by a street artist – Edward von Lõngus – had already been exhibited twice at the Tartu Art Museum over the last year,⁴ so a new approach had to be found. The need to organise a street art exhibition was dictated therefore by the systematic nature of the series, not by a change in the local street art scene. Presenting the exhibition as an archive; that is, following the example of the first “Tartu 88” show, would have helped to preserve the series as a whole and provided a more consistent line to tie the exhibition together than the concept the curator came up with – framing street artists as flaneurs, which may apply to street artists of the 1990s, but fails to encompass contemporary artists and practices.

This is also where “City of Dreams” trips up. Street art has been the most important or at least the most visible part of text art in Tartu. Although through graffiti and tags, street art has traditionally been centred on text anyway, stencil art in Tartu has also been strongly influenced by literature. And not only by featuring direct quotes (long white displays with quotes from literary classics are not rare in Tartu), but also when it comes to the visual side: Anton Hansen Tammsaare, Lydia Koidula, Robert Walser, “The Little Prince”, Arno and Toots, “Emperor’s New Clothes”, etc. But all of this has been left out of the text art show by the curator Kaisa Eiche and the reason seems to be that street art is over-exploited as it is. This can be understood, of course, when we put it in the context of this particular series of exhibitions; however, ignoring street art in the curatorial text exploring the nature and development of text art in Tartu seems like an intentional distortion. If the “Tartu 88” exhibitions had followed the logic of the series with its inevitable repetitions caused by the theme and their sequential nature, and focused on creating links between the shows and establishing this as their structural mechanism, the intersections between the exhibitions that are now being largely ignored, would have instead added value.

Department

The curator Eiche rightly points out that the majority of the artists taking part in the show are connected to the department of photography at the Tartu Art College, and this is also how the curator and artists in the show are linked to each other. But an even larger circle of names (not only the participating artists, but others whose works are on display in the “reading room” of the exhibition) are connected to each other through the semiotics department at the University of Tartu: that, among other things also connects the charismatic professor of the photography department Peeter Linnap, the curator of the exhibition and the author of this review. Tracing the context also helps to explain one of most important characteristics of text art in Tartu – its academic nature. The academic quality also means text art in Tartu is rather traditional in its choice of format – text is not incorporated into visual art,

ilma A-ta" (2008), mis – ühele kanoonilisele kunstiteosele igati kohaselt – on maalitud lõuendile. Teose sisuliselt tähenduslikuna adumine eeldab arusaamist keelest kui meie reaalsust kehtestavast struktuurist ning tähestikust kui ühest selle alusmudelidest. Kui Kiwa vähemalt mängib kaanoni kui sellise, viies tähestiku paberilt maali formaati, siis väga suur osa Tartu tekstikunstist leiab oma formaadilt aset täiesti klassikalistes raamatutes ja ajakirjades. Toomas Thetloff viieköiteline "Tõde ja Õigus" (2007) lagundas tajueksperimenti läbiviimise eesmärgil ära Eesti kirjandusklassika tüviteksti moodustavad sõnad, kuid jääb kindlaks raamatu meediumile.

Paratamatult ei esine ülikoolist johtuva lähenemise juures mitte ainult ranget akadeemilisust, vaid ka siirast ülipilaskkust. Nii kommenteeris Taavi Piibemann oma Eesti Kunstimuuseumi kogusse kuuluvat sarja "Kasutatud kirjandus: punktid mulle oluliste tekstide lõppudest" (2004), mis sündis Andrus Laansalu (*alias andreas w*) loengukursuse "tekst ja pilt" raames, kerge muigega suul kui "tõeliselt geniaalne mõte, teen tekstist pilti". Anna Hints "Post-strukturalismi altar" (2008), kus fookuses ei ole mitte raamatu viimane punkt, vaid sõnadevaheline tühimik käsikirjalises tekstis, on tõenäoliselt sama kursuse villi.

Kirjastus Tartu

Akadeemiaga "sünkivate" kirjaliku meediumi vahendusel evitavate mentaalsete siirete kõrval – kasutades kuraator Eiche sõnu – on teine, oma hoiakutelt kohati valgusaastate kaugusel seisvaid tekstikunstnikke ühendav tegur, nende demo- ja psühhograafiline ühisosa. Valdav enamus aktiivseist autoreist elab ja töötab Tartus ning kuulub latentselt linna n-ö kummardavasse psühhogeograafilisse sektsiooni, mille tegevust kirjeldavad näituse lugemisnurga repertuaari kuuluvad ja ennekõike ilukirjanduslikud kogumikud "Mitte-Tartu" (2012, koostaja Sven Vabar) ja "Tartu rahutused: valik jutte" (2009, koostaja Berk Vaher). Kujutava kunsti teose formaadis artikleerib selle tendentsi Barthol Lo Mejeri postkaartide komplekt "Juhised väikelinnas ellujäämiseks" (2015). Viimased kõlavad oma ühemõttelisuses liigagi lihtsalt: "Tõmba ette kardinad ja kuula ookeani lainete häält" või "Unusta oma nimi ja vali endale uus". Kuid lugedes neid lausetena kohaliku metafüüsilise realismi korüfee Mehis Heinsaare jutustustest, omandavad need uue dimensiooni.

Eiche nimetab oma kuraatoritekti avalõigus unistamist autoreile oluliseks vaimseks funktsiooniks, ja ta ei eksi, kuid ei tasu alahinnata unistamise mitmeplaanilisust. Kui Heinsaare lähedasse ringkonda kuulunud Martiini esitab juhuse ja *zen*-budismi maigulisi objekte, siis näiteks Tanel Rander, kes sel näitusel osaleb taas fenomenoloogilise absurdiga, on sama lähenemist väga edukalt tõlkinud ka dekolonialistliku teooria keelde, varjamata sealjuures eesmärki olla kõnekas laiemale, sealhulgas rahvusvahelisele publikule. Selgelt rahvusvahelisele ambitsiooniga on ka Kiwa ligikaudu poolteist aastat tagasi asutatud kirjastus ;paranoia, mis oli näitusel esindatud paraku vaid lugemisnurgas, mitte kui kunstnik Kiwa tekstikunstiline autoripraktika.

Kui ülal viidati sektantlikule tekstikultusele, siis on Tartus ka vähemalt kaks autorit, kes selletaolist ketserlust ei salli. Neist ortodokssem on Jevgeni Zolotko, kelle kui Tartu tekstikunsti ainsa n-ö raamatuinimese jaoks on maailma valitsev ülevoolav tekstiline mass märk apokalüpsise algusest. 2012. aastal Tallinnas Kumu kunstimuuseumis toimunud rühmanäitusel⁵ eksioneeris ta peenestatud paberimassist

instead the artists play with the syntax of the language (in a broad Structuralist sense) and the semantic qualities of speech.

One of the most obvious, although not necessarily one of the best, examples of this attitude is Kiwa's "Alphabet without A" (2008), which – like a proper canonical artwork should – is painted on canvas. In order to make sense of the meaning of the work one has to understand language as a mechanism for structuring reality and the alphabet as one of its fundamental models. While Kiwa plays around with the canon as such by transferring the alphabet from paper to canvas, most text art in Tartu can be found in books and magazines with a traditional format. In his five-volume "Truth and Juicest" (2007), Toomas Thetloff deconstructed the words from one of the most significant texts in Estonian literature, the five-volume work "Tõde ja õigus" (Truth and Justice) by Anton Hansen Tammsaare, in order to experiment with perception, yet he still maintains the book format.

Due to the proximity of academia, not only do the works display a notable degree of academic qualities, but sincere student-like attitudes as well. Taavi Piibemann, whose series "References: Punctuation Marks from the Ends of Essential Texts" (2004) was created during a course titled "text and image" taught by Andrus Laansalu (*alias andreas w*), said about his own work with a smirk: "This is genius, I will take a picture of the text." Anna Hints's "Altar for Post-structuralism" (2008), which does not focus on the endings of texts but on the blank spaces between words in a manuscript, was probably created during the same course.

Publishing house Tartu

Alongside the mental spores of the written medium that sync with academia – to use the words of the curator Eiche – there is another common denominator between the text artists who oftentimes seem to stand light years apart from each other – they share a common demographic and psycho-geographic ground. Most of the artists still active, live and work in Tartu and are a latent part of the psycho-geographic sect that worships the city, whose actions are manifested in the collections of fiction at the exhibition's reading room – "Mitte-Tartu" (Non-Tartu, 2012, ed. Sven Vabar) and "Tartu rahutused: valik jutte" (Anxieties of Tartu: Collected Stories, 2009, ed. Berk Vaher). This tendency is articulated in a visual form by Barthol Lo Mejer, with his set of postcards "Survival Guide for Small Town Living" (2015). Some of them are too obvious and simple: "Close the curtains and listen to the sound of the ocean" or "Forget your name and pick a new one". But if read as sentences from the stories of the local master of metaphysical realism, Mehis Heinsaare, they acquire a new meaning.

In her curatorial statement, Eiche writes that dreaming is a significant mental function for all the artists, and she is not wrong, yet the multifaceted nature of dreaming should not be underestimated. Martiini, closely linked to Heinsaare, presents us with incidental and Zen-Buddhist-influenced objects, whereas Tanel Rander, who has once again stepped into the phenomenological absurd, has successfully translated the same approach into the language of decolonial theory and is not hiding his aspirations to communicate with a broader (international) audience. The publishing house ;paranoia, established about a year and a half ago by Kiwa, also has clear international ambitions; however, its publications were exhibited in the reading room, albeit not as part of Kiwa's text-based art practice.

koosnevat templivaipa, mis rebenes, kui lunastaja ristil meie pattude eest suri. Tekstikunsti näitusele taasloodud, Tartu Kunstmuuseumi kogusse kuuluv installatsioon “It’s Time to Take the Ceilings Down. A Work for Ten Critics” (On aeg laed maha võtta. Töö kümnele kriitikule, 2010), kus galerii aknad on maetud tekstimassi, oli esmakordselt eksponeeritud Tartu Kunstimajas II Artishoki Biennaalil⁶ teosena, kus see oli näituse spetsiifikast tulenev kommentaar kümnele kriitikule, kes kõik, osana näitusest, Zolotko installatsioonist ja veel üheksast teosest kirjutama pidid. “Liiga palju sõnu!” on selle teose üsna ühemõtteline sõnum. Ning sarnast moraali kannab ka Madis Katzi “Kontseptsiooni purk” (2012/2015). Kui vaatajat huvitab, mida teos öelda tahab, mis on selle kontseptsioon, pistab vaataja käe “loteriipurki” ja õngitseb kontseptsiooni välja. Katz on seda purki korduvalt kasutanud, kusjuures tekstikatted on olnud erinevat päritolu. Näiteks “Unistuste linna” näituse kontseptsioonina kasutas ta III Artishoki Biennaalil⁷ raames taas tema roppude loosungitega rõivaste sarja “Julgus” (2012) kohta kümne kriitiku kirjutatud artiklite fragmente.

Mõlemad kunstnikud seavad kahtluse alla teksti enesestmõistetava väärtuslikkuse ja tähenduslikkuse, kuid kasutavad siiski teksti oma loomingus laialdaselt. Zolotko jaoks on oluline teksti kanoonilisus (religioossed tekstid ja vene kuldajastu kirjandus), samas Katzi kui disaineri jaoks on tekst kujunduslik ühik.

Tüpograafia

Üks külg Tartu tekstikunsti juures, mis mitte ainult kõnealusel näitusel, vaid ka laiemalt on jäetud ilma igasuguse tähelepanuta, on selle suhe Madalmaade “ikonoklastilise”, tekstikeskse graafilise disaini koolkonnaga. Madalmaade mõjudega disain on Eestis piisavalt olulisel kohal, et oli Kumu kunstimuuseumi pretensioonikal ülevaatenäitusel “Eesti kunstiskeenede arheoloogia ja tulevik”⁸ kuraator Kati Ilvese otsusel esitatud kui omaette “skeene”: “Tallinn-Amsterdam graafilise disaini telg”. Samas, eraldi *scene*’ina välja toodud Tartu tekstikunsti iseloomustas kuraator samuti kui Tartu põhist nähtust. Tõsi, disain on isenesest Eiche näitusel küll markeritud, esiteks Martin Rästa plakadiga “ProtoEclectika” (2006) – festivali “Eclectica” eelüritus 2006. aastal – ning teiseks Madis Katzi roppude ja väljakutsuvate tekstidega rõivaste kujul, kus sõnumist olulisem on kirjatüüp ja tekstipaiutus. Ent näib, et Tartu omamütoloogia roll kohaliku kunstipraktika mõtestamises on nii keskne, et isegi ilma otsese lokaal-ajaloolise traditsioonita tendentsid ei ole seostatavad laiema kunstipildiga. Paralleelide, otsimine, leidmine, tunnistamine on aga nähtuse terviklikuks mõistmiseks hädavajalik.

Näitena sellest, et see ei ole võimatu missioon, sobib hästi ennekõike disainerina tegutseva ja Tallinnas elava ning Eesti Kunstiakadeemias õppinud kunstniku Margus Tamme hiljutine isiknäitus “Kolm esimest minutit” Tallinna Kunstihoone galeriis.⁹ Tamme graafilised teosed olid kirjanduslikud ja puhtalt tekstikesksed, kuid autori biograafiliselt “vale päritolu” välistab paralleelid Tartu tekstikunstiga, kuivõrd viimane eksisteerib eksklusiivses psühho- ja geograafilises ruumis “Tartu”. See on taas üks neist kohtadest, kus tekstikeskse tänavakunsti vägivaldne eraldamine piirab Eiche kureeritud näituse materjali, sest tänavakunst on suutnud ellu kutsuda ulatuslikke siirdeid ka väljapool Tartut ning tänavakunsti rahvusvahelised eeskujud ja kontaktid on üldtuntud ja aktsepteeritud, samas kui Tartu tekstikunst arvatakse olevat sündinud kohapeal, n-ö iseenese geeniusel. See ei ole

Above I mentioned a text cult, but there are at least two artists in Tartu who want nothing to do with such heresy. The most orthodox of the two is Yevgeny Zolotko, the only “book person” on the text art scene. To him the textual mass overtaking the world is a sign of the apocalypse. In a group show⁵ at Kumu in 2012 he exhibited a temple curtain made of papier-mâché that was torn when our Saviour died on the cross for our sins. His work “It’s Time to Take the Ceilings Down. A Work for Ten Critics” (2010), which also belongs to the collection of the Tartu Art Museum, was recreated for the text art show; the first time it was exhibited was at the 2nd Artishok Biennale⁶ at the Tartu Art House, where the title functioned as a reference to the biennale’s format which required all ten participating critics to write about Zolotko’s installation as well as the other nine works chosen for the event. “Too many words!” is what the work unambiguously states. A similar sentiment is evident in Madis Katz’s “Concept Jar” (2012/2015). If the viewers want to know what the work is trying to say, they can reach their hand inside the “lottery jar” and draw an explanation of the concept. Katz has used the jar many times and the snippets of texts have various origins. For example, in “City of Dreams” he draws the concepts from fragments of texts written about his series involving clothing covered in dirty slogans titled “Dare” (2012) by the ten critics for the 3rd Artishok Biennale⁷.

Both artists doubt the seemingly inherent value and meaning of text, yet still abundantly use it in their own work. What is significant for Zolotko is the canonical nature of the text (religious texts and the Golden Age of Russian literature), whereas Katz as a designer uses text as a design element.

Typography

One aspect that has not been addressed when it comes to text art in Tartu, neither in this exhibition or in a broader context, is its links to the “iconoclastic” text-centred school of graphic design in the Netherlands. Dutch influenced design has a sufficiently important place in Estonia that at the pretentious survey show “Archaeology and the Future of Estonian Art Scenes”,⁸ one of the curators, Kati Ilves, presented it as a scene in its own right: the Tallinn–Amsterdam graphic design axis. At the same time, text art in Tartu was presented as a scene as well, yet characterised as a purely local phenomenon. True, Eiche has included design in the show by exhibiting Martin Rästa’s poster “ProtoEclectika” (2006) – a pre-event for the Eclectica event of 2006 – and as a second example, Madis Katz’s clothing series with provocative messages, where the typeface and the positioning of the text dominate the message. But it seems that the role of the mythology of Tartu in analysing local artistic practices is so strong that even tendencies without a local-historical tradition cannot be linked to a broader art context. Nevertheless, finding and acknowledging parallels is absolutely necessary for understanding a phenomenon.

An example of the fact that this is not a mission impossible is the recent solo show of Tallinn based designer Margus Tamm, who also studied at the Estonian Academy of Arts, titled “First Three Minutes” at the Tallinn Art Hall Gallery⁹. Tamm’s graphic works were literary and purely text-based, yet his “unsuitable origins” excludes him from the Tartu text art circles, since the latter only exists in the exclusive psychogeographic space called Tartu. Once again, this is one of those instances where the forced separation of text based street art

etteheide mitte ainult näituse kuraatorile, vaid ennekõike kriitikuile üldisemalt, sealjuures ka siinkirjutajale, kes ambitsioonika pealkirjaga raamatus “Tartu kunsti aabits” just selletaolise isetekkelise ja eneseküllase nähtusena Tartu kunsti välja pärast 2000. aastaid kirjeldanud on.¹⁰

Tekstikunsti retseptiooni (iseenesest absurdse) kallutuse üheks põhjuseks näib olevat tekstikunsti tegevate autorite eneste ja nende praktikate juba korduvalt mainitud akadeemiline taust, mis on Tartu puhul nii vahetu ja samas kunstikauge, et tekstikunstnike loomingule filosoofilist tausta loovad rahvusvahelised, erialaspetsiifilised autorid, diskursiivsed praktikad ja akadeemiline sootsium oma probleemidega üldisemalt ei ole nüüdisaegse kunsti kriitika diskursuse jaoks hoomatav. Sõnapaar “Tartu semiootik” tähistab Eesti kunstiargoos obskuurset, kunstitegelikkuse suhtes ebapädevat fenomeni, samas kui rahvusvahelises akadeemilises ringkonnas on “Tartu semiootika koolkond” hinnatud ja lugupeetud. Kusjuures, täielik mõistmatus on vastastikune: Tartu Ülikoolis eksisteerib küll kujutatavat kunsti õpetav struktuurriüksus maaliosakond, kuid ülikool on aastaid üritanud seda likvideerida, ja seda võrdlemisi ilmsel põhjusel – maaliosakonnas ei tehta akadeemilises tähenduses teadust. Ehk siis ülikooli silmis on tegemist mõttetutu, parasiteeriva institutsiooniga. Ja kuivõrd see hinnang ei lähtu mitte osakonnas loodava ja õpetatava kunsti kunstilisest kvaliteedist, on see suhtumine ühtlasi Tartu Ülikooli “ametlik hinnang” igasugusele kunstilisele tegevusele.

Indrek Grigor on kunstiajaloolane, kriitik ja kuraator. Ta töötab Tartu Kunstimaja galeristina ja on ka raadiosaate “Kunstiministeerium” üks saatejuhte Klassikaraadios.

sets limits on the material Eiche has presented, as street art has been quite influential outside Tartu as well and international idols and contacts are well respected and known, while there seems to be an attitude that text art in Tartu was born out of its own genius. This is not to scold only the curator of the exhibition but above all critics in general, myself included, since I, too, have once described the art scene in Tartu after the 2000s as a self-sufficient system, in a book ambitiously titled “The ABC of Art in Tartu”.¹⁰

One of the reasons behind the (absurdly) slanted view on text art seems to be the repeatedly mentioned academic background of text artists and their practices. This is so direct, yet so removed from art, that the international authorities in the field, the discursive practices and the academic context with its issues that provide the background for text art cannot be encompassed in the discourse of contemporary art critique. In Estonian art slang, the words “Tartu semiootik” (semiotician from Tartu) denote an obscure and incompetent phenomenon within the context of contemporary art, yet in international academic circles the Tartu Semiotic School is valued and respected. And the complete disconcert is mutual: there is a painting department operating at the University of Tartu, focused on teaching visual art, even though the university has been trying to eliminate it for years, and for rather obvious reasons – the painting department does not engage in research in the traditional sense. So the university considers it a pointless and parasitic institution. Since this attitude has nothing to do with the quality of the teaching and the art that is created there, it also acts as “an official position” of the University of Tartu on all kinds of artistic activities.

Indrek Grigor is an art historian, critic and curator. He works as the gallerist of the Tartu Art House and is one of the hosts of “Kunstiministeerium”, a programme on the Estonian radio station Klassikaraadio.

1 “Kostabid ja kampsunid. Tartu näitusepaigad 1990–2014”, kuraator Triin Tulgiste. Tartu Kunstimuuseum 25. III–I. VI 2014.

2 “Tüüpilised indiviidid. Tartu grafiti ja tänavakunst 1994–2014”, kuraator Marika Agu. Tartu Kunstimuuseum 7. XI 2014–I. II 2015.

3 “Kas me sellist muuseumi tahtsimegi?”, kuraatorid Rael Artel, Marika Agu, Mare Joonsalu, Hanna-Liis Kont. Tartu Kunstimuuseum 23. I–16. III 2014.

4 Ibid.; “Luuserid. Üks vaade muuseumi tulmetele”, kuraator Peeter Talvistu. Tartu Kunstimuuseum 12. IV–2. VI 2013.

5 “Pimeduskiirus ja teised lood”, kuraatorid Eba Komissarov ja Jaakko Niemelä. Kumu kunstimuuseumis 13. VI–30. IX 2012.

6 II Artiboki Biennaal, kuraator Kati Ilves. Tartu Kunstimaja 2. –11. IX 2010.

7 III Artiboki Biennaal, kuraator Liisa Kaljula. Eesti Kaasaegse Kunsti Muuseum 10. –20. X 2012.

8 “Eesti kunstiskeenede arheoloogia ja tulevik”, kuraatorid Eba Komissarov, Hikka Hiiop, Kati Ilves, Rael Artel. Kumu Kunstimuuseum 19. X–30. XII 2012.

9 Margus Tamm, “Kolm esimest minutit”. Tallinna Kunstiboone galerii 11. IV–11. V 2014.

10 Indrek Grigor, Nullindate traditsioonita tendentsid. – Tartu kunsti aabits. Tartu: Tartu Kunstnike Liit, 2014, lk 134–157.

1 “Cardigans and Kostabis: Tartu Exhibition Sites 1990–2014”, curator Triin Tulgiste. Tartu Art Museum 25. III–I. VI 2014.

2 “Typical Individuals. Graffiti and Street Art in Tartu 1994–2014”, curator Marika Agu. Tartu Art Museum 7. XI 2014–I. II 2015.

3 “Is This The Museum We Wanted?”, curators Rael Artel, Marika Agu, Mare Joonsalu, Hanna-Liis Kont. Tartu Art Museum 23. I 2014–16. III 2014.

4 Ibid.; “Losers”, curator Peeter Talvistu. Tartu Art Museum 12. IV–2. VI 2013.

5 “Speed of Darkness and Other Stories”, curators Eba Komissarov and Jaakko Niemelä. Kumu 13. VI–30. IX 2012.

6 II Artibok Biennale curator Kati Ilves. Tartu Art House 2. –11. IX 2010.

7 III Artibok Biennale, curator Liisa Kaljula. Contemporary Art Museum Estonia (EKKM) 10. –20. X 2012.

8 “Archaeology and the Future of Estonian Art Scenes”, curators Eba Komissarov, Hikka Hiiop, Kati Ilves, Rael Artel. Kumu 19. X–30. XII 2012.

9 Margus Tamm, “First Three Minutes”. Tallinn Art Hall Gallery 11. IV–11. V 2014.

10 Indrek Grigor, Nullindate traditsioonita tendentsid. – Tartu kunsti aabits. Tartu: Tartu Kunstnike Liit, 2014, pp 134–157.